

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

המלך

ראש השנה

אור

הסימן הטוב ליום הדין תלוי בהכנת הלב:

מבואר במסכת ראש השנה דף טז ע"ב ואמר רבי יצחק כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה, שנאמר מראשית השנה [דברים פ' עקב פרק יא פסוק יב ארץ אשר ה' אלוךך דורש אותה תמיד, עיני ה' אלוךך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה] מרשית כתיב ועד אחרית סופה שיש לה אחרית. וכן אמרו בירושלמי ראש השנה פ"א ה"ג, מדוה לה בראשה ויהב לה אחרית טבא כסיפא.

הצלחת השנה תלויה בתחילתה:

וכן מתבאר במסכת כריתות דף ו ע"א אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא יהא רגיל איניש למיכל ריש שתא קרא ורוביא כרתי סילקא ותמרי, ונפסק בשו"ע סימן תקפג, וכתבו הגאונים שיש להימנע מאכילת דברים המוצים אלא מתוקים לסימנא טבא לכל השנה וכן נקטו הפוסקים להלכת.

הדדי, איקלע רבי מאיר להתם, עכבינהו תלתא בי שמישי עד דעבד להו שלמא, שמעיה דקאמר: ווי, דאפקיה ר' מאיר לההוא גברא מביתיה ע"כ.

ביאור בקשת שנהיה לראש ולא לזנב:

ובדרך אנב נבאר את הבקשה שאומרים בראש כבש, הנה מקור נוסח זה כתוב בתורה דברים פרק כה (יג) ונתתך יקוק לראש ולא לזנב והייתך רק למעלה ולא תהיה למטה כי תשמע אל מצות יקוק אלהיך אשר אנכי מצוהך היום לשמור ולעשות: ויש לשאול על נוסח הבקשה בראש כבש, הרי מובן מאליו שאם נהיה לראש לא נהיה לזנב ומדוע הוצרך לפרש גם את השלילה? ועיין ברמב"ן והמפרשים.

ונראה לפרש בהקדם דברי התנא במסכת אבות פרק ד משנה טז רבי ינאי אומר אין בידינו לא משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים, רבי מתיא בן הרש אומר הוי מקדים בשלום כל אדם, והוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים: ללמדנו שחז"ל לימדונו שפעמים עדיף להיות זנב מאשר לראש והדבר תלוי למי הוא ראש ולמי הוא זנב, ולכן יש להעדיף להיות זנב של הטובים והגבורים מאחר ועכ"פ הוא משתייך לאותה קבוצה, מאשר להיות ראש להלשים ורעים, אולם בראש השנה אנו מבקשים שנהיה לראש לאותן טובים וגיבורים ולא נסתפק להיות זנב שלהם.

דברי הירושלמי שהכל תלוי בראשית:

וכן מתבאר בירושלמי בהגינה פ"ב ה"א דף ט ע"ב שאמר רבי עקיבא כי כל ההצלחה ברוחניות תלויה בהתחלה, וז"ל ר"מ הוה יתיב דרש בבית מדרשא דטיבריה עבר אלישע רביה רכיב על סוסיא ביום שובתא, וכו' אמר ליה ומה הויתה דריש תובן, א"ל טוב אחרית דבר מראשיתו [קהלת פ"ז ח], אמר ליה ומה פתחת ביה, א"ל לאדם שהוליד בנים בנערותו ומתו ובזקנותו ונתקיימו הוי טוב אחרית דבר מראשיתו, לאדם שעשה סחורה בילדותו והפסיד ובזקנותו ונשתכר הוי טוב אחרית דבר מראשיתו, לאדם שלמד תורה

חובת הזירות מכעס בר"ה:

ומאותו טעם כתבו הפוסקים להיזהר מאוד מכעס בר"ה, וז"ל מרן הב"ח פ' נצבים [ו] יזהר שלא יכעוס, דמלבד חומר איסור הכעס, שהוא קשה בכל זמן, הנה הוא ביום ראש השנה, אינו סימן טוב לאדם, והאשה צריכה להיות זריזה לערוך השלחן ולכמותו במפה יפה, קודם שיבא בעלה מבית הכנסת, כדי שבבואו ימצא השלחן ערוך, והוא לסימן טוב, אך אם נודמן שבא ולא ראה השלחן ערוך, לא יתקוטט עם אשתו ויכעוס, דהכעס הוא סימן רע ביותר, אלא יסבול ולא יקפיד אפילו בלב: וכ"כ גם המשנה ברורה סימן תקפג ס"ק ה שנה מתוקה וע"כ יש נמנעים לבשל בר"ה מיני חומץ בארש"ט וכדומה, וכו' והנה כל אלו הענינים עושין הכל לסימן טוב, ולכן פשיטא שיזהר מאד שלא יכעוס בימים האלו מלבד גודל האיסור כדי שיהיה לסימן טוב רק יהיה שמה לבו ובטוח בד' עם התשובה ומעש"ט:

וביאר הדבר מעין שמצינו במסכת שבת דף קיט ע"ב תניא, רבי יוסי בר יהודה אומר: שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע. וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו מוצעת, מלאך טוב אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך. ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו. ואם לאו, מלאך רע אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך, ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו.

עוד מבואר במסכת גיטין דף נב ע"א הנהו בי תרי דאיגרי בהו שטן, דכל בי שמישי הוו קא מינצו בהדי

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

מלקיות, ובוה יצאו מידי חובת הקללות והיסורין, ויהיה אצלם בבחינת 'כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה. וכן כאן, כל העוסק בתורת הקללות כאילו נתקיימו בו הקללות והיסורין בפועל, ובוה נפטרו מידי יסורין. וזה הפשט "אשרי הגבר אשר תיסרנו יה", אבל "ומתורתך תלמדנו", היינו שלא יבוא בפועל רק לימוד זאת מתורתך, שיהיה מועיל לו לימוד התוכחות והיסורין לייסר את לבו לאביו שבשמים ושלא יבוא עליו בפועל. ואתי שפיר. עד כאן דברי אביו, רבן של ישראל ז"ל, ודפח"ח. הראת לדעת שהסימן הטוב ביותר לכל השנה בכדי לבטל כל גזירה רעה הוא הכנעת הלב בתחילת השנה ומטעם זה תיקנו חז"ל לקרא התוכחות לפני ראש השנה להכין את ליבו של האדם בהכנעה.

הכנעה הוא הסימן הטוב ביותר:

ובזה יובן היטב פרש"י ז"ל שרשה בתחלתה – שישראל עושין עצמן רשין בראש השנה לדבר תחנונים ותפילה, כענין שנאמר, תחנונים ידבר רש (משלי יח): ועוד עיין בדעת זקנים והרא"ש עה"ת. מתבאר מדברי רש"י שאין כוונת רב יצחק שצריכים להיות עניים לסימן טוב, אלא כל כוונת רב יצחק שאדם חייב בראש השנה להכניע את ליבו ולהתפלל בתחנונים גם בהיותו עשיר כי הכנעת הלב מביאה לתפילה בתחנונים ומתקבלת תפילתו ומתברכת שנתו כיון שתחילת השנה יש לה השפעה על כל השנה ובה תלוי כל ההצלחה, ואין לך סימן יותר טוב מהכנעת האדם לקב"ה ברה"ה כמו שנתבאר שלזה תיקנו לקרא התוכחות.

ההבדל בין ימי ר"ה דינא קשיא ודינא רפיא:

כמו כן ניתן ללמוד מדברי האר"י שכתוב בפרי עין חיים כי ליל ראשון של ר"ה כנגד לאה וליל שני כנגד רחל, יום ראשון דינא קשיא ויום שני דינא רפיא, כיון שרחל מסרה סמנים ללאה ועשתה עימה חסד הוא דינא רפיא, ללמדנו כמה מעלת החסד ואהבת לרעך כמוך כי בזה אפשר למתק הדין, וכמו כן יום ראשון יתפלל על הרוחניות והשכינה ויום שני על הגשמיות על הכלל והפרט ע"כ. מתבאר כי בזכות היותו והכנעה של רחל היום השני דינא רפיא והוא הסימן הטוב ביותר לזכות בדין.

אמרו לפני מלכויות שתמליכוני עליכם:

והנה מלבד אשר התבאר כי קריאת התוכחות תכליתם להביא את האדם לכניעת הלב ובוה תפילתו תהיה תחנונים, עוד יש להוסיף שעיקר עבודת האדם בימים אלה מבואר במסכת ראש השנה דף טז ע"א תניא, אמר

בנערותו ושכחה ובזקנותו וקיימה הוי טוב אחרית דבר מראשיתו, אמר ווי דמוכדין ולא משכחין עקיבה רבן לא הוה דרש בן אלא טוב אחרית דבר מראשיתו בזמן שהוא טוב מראשיתו ע"כ.

שאלה:

אחר הדברים האלה שתחילת השנה היא משפיעה על כל השנה ולכן מקפידים לעשות ולאכול סימנים טובים ומתוקים, עלינו להבין כיצד אמר רב יצחק ששנה שרשה בתחילתה עשירה בסופה, כיצד יתכן כאשר יהיו רשים בתחילת השנה הדבר יסמל טוב הרי ההיפך הדבר יהיה סימן שכל השנה יהיו רשים ועניים?

קריאת התוכחה קודם עצרת:

אמנם ביאורם של דברים בהקדם המבואר במסכת מגילה דף לא ע"ב אמרו תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, עזרא תיקן להן לישראל שיהיו קורין קללות שכתורת כהנים קודם עצרת, ושכמשנה תורה קודם ראש השנה. מאי טעמא, אמר אב"י ואיתמא ריש לקיש, כדי שתכלה שנה וקללותיה כו'. וכתב רבי יששכר שלמה ב"ר יצחק טייכטל בספרו משנה שכיר, שהקשה מהר"ד מבעלזא זי"ע ולכאורה יפלא, וכי בזה שיהיו קורין סדר התוכחות יכלו הקללות?

אשרי הגבר אשר תיסרנו

אכן יובנו הדברים עם מה ששמע מאביו, רבן של ישראל, מרנא ורבנא, רבי ר' יהושע ז"ל, ביאור הפסוק [תהלים צד, יב] "אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו". ואמר הקדוש הנ"ל, דידוע ממאמר רז"ל [מנחות קי, א] 'כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה, והיינו בשעה שהאדם לומד ומעלה במחשבתו ורצונו לקיים מה שלומד, מעלה עליו הכתוב כאילו קיים בפועל. והנה לכאורה יפלא שהקב"ה עשה תורה מקללות ויסורי ישראל, הלא די היה למסור התוכחות והיסורים באם יקלקלו מעשיהם בפה למושה רבינו ולא לכתוב אותם בתורה. אבל אדרבא, הקדוש ברוך הוא אב הרחמים חושב עלינו תמיד מחשבות לטובה איך להיטיב עמנו, וידוע דהקללות הן תכליתן לייסר את ישראל בהן להיטיב מעשיהן, ויען שהקב"ה רצה להציל אותנו מהן שלא יבואו עלינו בפועל, על כן נכתבו בתורה, ובשעה שח"ו ישראל יהיו ראוין להן שיקיימו עליהם בפועל ח"ו, ילמדו אותן בספר תורה ויראו מה שהיה ראוי לבוא עליהן יען שסרו מדרכי השם, והן ייסרו עצמם בזה ויתרכך לבם ויכנעו בלבם, ויקיימו בעצמם מאמר חז"ל [ברכות ז, א] 'שובה מרדות אחת בלבן של אדם ממאה

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

השנה. זאת אומרת בראש השנה קבעו אפילו שהזכוב יפריע לי בשעה זו! עד כדי כך לפרטי פרטים.

אין עוד מלבדו

נמצא חובתו של האדם להמליך את הקב"ה המשמעות להפנים שאין אדם נוקף אצבעו למטה אלא אם כן נגזר למעלה. אם האדם יפנים מציאות זו ויחיה עם זה וינשום את זה הרי כל מבט חייו ישתנו, מפאת שמבין את האפסיות של האדם ואין כוחו ועוצם ידי המטעה את האדם שבכוחו להשנות גדולת על ידי השתדלות שלו, אלא מבין שאין עוד מלבדו ואפס זולתו, וזו פגולה גדולה עד מאוד להציל את האדם מכל גזירה רעה וזהו מלכיות אשר מכפרים את העבירות ולא עם אמירת הפסוקים מבלי להפנים אין לזה כל ערך.

ביטוי למלכות קבלה קטנה:

אולם בכדי לתת ביטוי להמלכת הקב"ה עליו יקבל על עצמו איזה קבלה קטנה כעצת חכמי ישראל, כמו שמסופר בספר קול דודי להרה"צ שלום שוודרוץ זצ"ל עמוד קנד סיפר שפעם שאל הגרי"ל חסמן במה יתכונן ליום הדין, והשיבו שעליו לחשוב ולקבל דבר קטן וקל שיוכל לעמוד בו במהלך כל השנה וזו ההכנה ליום הדין. וממשיך ומספר על הרה"ג מאיר חדש שסיפר על עצמו בזמן הופל שלטון ניקולאי היה מצב של הפקרות והשתלטו כל מיני כנופיות ואחת הכנופיות הקשות והאכזריות ביותר שהיו נקרא בשם הפטלורצ'קים והם השתלטו במיוחד על היהודים וכל יהודי שנמצא ברחוב היו יורים בו והורגים אותו, והנה פעם הרמ"ה היה מוכרח לצאת ויצא וראה אותו חייל אחד מאותה כנופיה ותיכף תפס אותו ולקחו לתחנת המשטרה שלהם העמידו אותו צמוד לקיר הבין שזה סופו עוד מעט ירו בו ולכן כל הדרך ובפרט כשהועמד ליד הקיר אמר וידוי הריגה, והנה אותו חייל תיכף הרים את נשקו ומכוון אותו לירא בו, אך פתאום נפתח הלון קטן והמפקד הוציא ראשו ואמר לחייל תעזוב את היהודון הזה ותשלח אותו, ואכן כך היה כאשר יצא הבין שזה נס שניצל ממוות בטוח, ופנה ואמר לקב"ה הרי אני נולדתי כעת מחדש ובריה חדשה אני וכל היי הם מתנה ממך ולכן אני מקבל עלי לשנות את עצמי וקיבל עליו כל מיני קבלות מרוב התרגשות של הנס, אולם סיפר שבועודו בדרכו ככל שעובר הזמן הוא נרגע מההתרגשות וכך הלך ופחת ובמשך כמה ימים הכל חזר לשיגרה ולא עמד בכל מה שקיבל על עצמו, ולכן אמר הרמ"ה שזו עצת היצר שבזמן התעוררות מתלהבים ומקבלים הרבה

רבי יהודה משום רבי עקיבא וכו' ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות. מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר. מבואר בדברי רבי עקיבא שמוד ראש השנה זה מלכיות שעיקר היום להרגיש את מלכותו יתברך והוא ע"י שמכניע עצמו כעבד לפני רבו. ואכן באמת הרי חז"ל תיקנו בתפילה שחובה בעשיית לשנות התימת הברכות ולומר המלך הקדוש והמלך המשפט ובלעדי זה אינו יוצא ידי חובה, ללמדנו שעיקר הימים חובתו של האדם להרגיש מלכותו של הקב"ה, אלא שעלינו להבין מהיא המשמעות להמליך את הקב"ה.

כיצד האדם ממליך את הקב"ה עליו:

והנראה שחובת כל אדם לדעת ולהפנים שאין עוד מלבדו ואפס זולתו והקב"ה בעל הבית על העולם. ואכן מצאתי שבדרך זו ביאר את דברי רב יצחק ביאור נפלא בספר שפתי חיים עמוד עז מכתב אשר כתב הגר"ה פרידלנדר זצ"ל לשיבת פונבז' בחוליו. וביאר דענין מאמר ר' יצחק ששנה אשר רשה בתחילתה עשירה בסופה, כונת רב יצחק ללמדנו דרך בעבודת ה"ת דכל אדם צריך להרגיש את עצמו רש, ופירוש רש היינו שאין לו כלום, ולמרות שאדם מרגיש הרי יש לו בריאות, ויש לו אשה וילדים, ויש לו פרנסה ויש לו דירה וכדומא, וא"כ כיצד ירגיש שהוא רש אשר אין לו כלום, אלא זוהי חובת האדם לדעת שכל אשר יש לו הן בריאות והן משפחה וממון וכדומא בכל יום ויום הכל תלוי בחסדי השם יתברך ומי יודע מה ילד יום, וכאשר אדם יחדיר הרגשה זו בתוך מחשבתו וליבו ידע ויבין וירגיש כי באמת הוא רש ואין לו כלום והכל תלוי בחסדי הבי"ת, ואז יגיע למצב של תחנונים ידבר רש כיון שיוודע שהיב להתחנן על נפשו, אך כל זמן שמרגיש שיש לו הכל והוא עשיר יענה עזות.

נמצא שזו עיקר עבודת היום להמליך את הקב"ה ולהפנים שאין עוד מלבדו ואפס זולתו ובזה יאמין שהוא ממש כרש שאין לו כל מאחר והכל תלוי בחסדי השם ומתקיים בו שנה שרשה בתחילתה מוכתה לו שאחריתה טוב ועושר.

זכוב ראש השנה:

כמו שמסופר על החזו"א שהיה זכוב שהסתובב סביב החזון איש והפריע ומישהו ניסה להרחיק את הזכוב. החזון איש אמר לו 'עזוב את זה, זה זכוב של ראש

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

אָמרוּ יְקוֹק צְבָאוֹת וְגו'. בחינת בן צריך לכבד ובחינת עבד צריך לפחד ולכן הירא ומפחד מהתוכחות להכניע ליבו הוא בחינת עבד, והממליך את השם על כל אשר לו מבחינת בן שמכבד את מלכותו, והוא אשר אנו מתפללים תפילת רבי עקיבא אבינו מלכנו וכו' משני הבחינות, וכן בתפילה אנו אומרים, **הַיּוֹם הָרַת עוֹלָם, הַיּוֹם יַעֲמִיד בְּמִשְׁפָּט, כָּל יְצוּרֵי עוֹלָם, אִם בְּבָנִים אִם בְּעַבְדִּים. אִם בְּבָנִים רַחֲמֵנוּ בְּרַחֲם אָב על בָּנִים. אִם בְּעַבְדִּים עֵינֵינוּ לָךְ תְּלוּיֹת, עַד שֶׁתִּחַנְּנוּ וְתוֹצִיא לְאוּר מִשְׁפָּטֵנוּ, קְדוֹשׁ:**

קבלות אך אחרי שנרגעים רואים שאין יכולים לעמוד בהן ונופלים לגמרי, ולכן העצה היא לקבל קבלה קטנה שיוכל להתמיד בה ולעמוד בה ובוה מחולל שינוי בקרבו וזוכה ליום הדין.

שני בחינות בעבודת השם בר"ה בן ועבד:

נמצא עולה ומתברר ששני דרכים אפשר להגיע להכנעת הלב הראשונה על ידי קריאת התוכחות והפחד מהיסורים מכניע ליבו, ודרך שניה על ידי שממליך עליו את השם שאין עוד מלבדו והכל שלו. והם שני בחינות בעבודת האדם בר"ה כמבואר בזוהר שמות דף קיב על הפסוק במלאכי פרק א פסוק (ו) **כִּן יִכְבֵּד אֶב וְעַבְד אֲדַנְיוּ וְאִסְאָב אָנִי אֵיהָ כְבוֹדִי וְאִסְאָדוֹנִים אָנִי אֵיהָ מוֹרְאִי**

מוסר השכל:

לאור הדברים האמורים עלה בידנו עד כמה צריך האדם להתכונן ולעבוד על עצמו להכניע את ליבו ביום הגדול שבו נקבע גורלו ולדעת כי ימי ראש השנה כל מעשיו חורטים את גורלו הן בהנהגתו והן בתפילותיו ולזאת מנהג ישראל לערוך סימנים המסמלים לשנה טובה ומוצלחת, ויאכל דברים מתוקים, ויזהר מאוד מהכעס ויהיה וותרן בכדי להשפיע על כל השנה, אך יותר מכך יזהר בתפילתו להכניע את ליבו ולהפנים שאין עוד מלבדו ואפס זולתו וכל אשר יש לו תלוי אך ורק ברצון השם יתברך ובלעדיו הוא ממש רש וממילא ידבר תחנונים וזה הסימן הטוב ביותר שהשנה תהיה מוצלחת משגשגת ופורחת וזוכה להיכתב ולהיחתם בספרן של צדיקים וחסידיים לחיים טובים ולשלום ותכלה שנה וקללותיה ותהל שנה וברכותיה ויקיים בנו הפסוק מאשפת ירים אביון שבשנת "אשפת" נזכה שירים את קרן ישראל וזוכה לגאולה וישועה "תשפ"א בגמטריה "תשועה" ויקיים בנו את הפסוק כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני רופאך ויסיר המגיפה מעל כל עמו ישראל, וכימי צאתנו ממצרים אראנו נפלאות אמון ואמן.

בידידות ואהבה ובברכת שבת שלום ומבורך

שנה טובה וכתובה והתיימה טובה

הצב"י מרדכי מלכא ס"ט

